INCLUZIUNEA ȘCOLARĂ ȘI PREVENIREA ABANDONULUI ȘCOLAR ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PRIMAR

Autor, APREOTESEI TANIA DORINA
Liceul Teoretic „Nikolaus Lenau”
Loc. Timișoara, Jud. Timiș

Introducere

Incluziunea școlară și prevenirea abandonului sunt două direcții esențiale în asigurarea unei educații echitabile și de calitate. În contextul învățământului primar, intervenția timpurie este esențială pentru prevenirea excluziunii și a abandonului școlar. Lucrarea de față își propune să analizeze cauzele și soluțiile educaționale pentru promovarea incluziunii și reducerea fenomenului de părăsire timpurie a școlii.

Definirea conceptelor

Incluziunea școlară reprezintă procesul prin care sistemul educațional se adaptează pentru a răspunde nevoilor tuturor copiilor, indiferent de particularitățile lor (dificultăți de învățare, dizabilități, statut socio-economic etc.).

Abandonul școlar este definit ca părăsirea timpurie a sistemului educațional fără obținerea unei calificări sau a unui nivel minim de educație.

Se va discuta diferența dintre integrare și incluziune, precum și importanța unei școli prietenoase pentru toți copiii.

Cauzele abandonului școlar în ciclul primar

- Factori socio-economici (sărăcie, lipsa sprijinului familial);
- Factori educaționali (metode neadaptate, lipsa de suport pentru dificultăți de învățare);
- Factori individuali (dizabilități, probleme emoționale, lipsa motivației);
- Medii școlare rigide sau excluzive;
- Se vor exemplifica aceste cauze cu situații din practică.

Rolul școlii și al cadrului didactic în prevenirea abandonului

- Crearea unui climat educațional sigur și motivant;
- Implicarea părinților și comunității în procesul educațional;
- Colaborarea cu specialiști: logopezi, consilieri, psihologi;
- Observarea timpurie a semnelor de risc și intervenția personalizată;

Strategii didactice diferențiate pentru incluziunea elevilor

Predarea diferențiată este un element-cheie al educației incluzive. Într-o clasă de învățământ primar, elevii sunt diferiți nu doar prin nivelul lor de cunoștințe, ci și prin stilurile de învățare, ritmul propriu, motivație, interese și, uneori, prin dificultăți de învățare sau nevoi educaționale speciale. De aceea, utilizarea unor **strategii didactice diferențiate** este esențială pentru asigurarea accesului egal la educație de calitate pentru toți elevii.

- **Adaptarea curriculumului**

O primă strategie este adaptarea curriculumului național în funcție de particularitățile elevilor. Acest lucru se poate realiza prin:

- simplificarea sarcinilor pentru elevii cu dificultăți de învățare;
- extinderea cerințelor pentru elevii capabili de performanță;
- integrarea de activități interdisciplinare pentru dezvoltarea gândirii critice și a creativității.

De exemplu, la o lecție de matematică, un elev cu dificultăți poate rezolva probleme cu suport vizual (desene, jetoane), în timp ce un alt elev poate crea propriile probleme de tip similar.

- **Utilizarea metodelor activ-participative**

Metodele moderne de predare oferă multiple căi prin care elevii pot învăța activ, fiecare în propriul său ritm:

- Învățarea prin joc (jocuri didactice, jocuri de rol);
- Învățarea prin descoperire;
- Metoda cubului (abordare din mai multe perspective);
- Tehnica mozaicului;
- Brainstorming și hărți mentale.

Aceste metode permit fiecărui elev să participe și să-și exprime ideile, să colaboreze și să se simtă valorizat.

- **Gruparea flexibilă a elevilor**

Predarea diferențiată presupune și organizarea elevilor în grupuri eterogene sau omogene în funcție de scopul activității:

- Grupuri de sprijin pentru elevii cu dificultăți;
- Grupuri mixte pentru colaborare și învățare între egali (peer-learning);
- Lucru individual cu sarcini adaptate.

Această flexibilitate în organizarea clasei favorizează relațiile sociale și sprijinul reciproc, fiind o practică incluzivă eficientă.

- **Evaluarea diferențiată și formativă**

Evaluarea trebuie să reflecte progresul individual al elevului, nu doar comparația cu ceilalți. Practici utile includ:

- Fișe de lucru adaptate;
- Portofoliul elevului;
- Autoevaluarea și coevaluarea (cu ghidaj);
- Feedback constructiv și orientat spre îmbunătățire.

Prin evaluare formativă, elevul este încurajat să-și asume responsabilitatea propriei învățări, să reflecteze asupra dificultăților și să le depășească.

- **Planul educațional individualizat (PEI)**

Pentru elevii cu cerințe educaționale speciale (CES), se elaborează un PEI, care stabilește:

- Obiective adaptate nivelului de dezvoltare al elevului;
- Strategii și metode specifice;
- Colaborarea cu alți specialiști (logopezi, psihologi, profesori itineranți).

PEI-ul este un instrument esențial pentru succesul școlar al elevilor cu dizabilități sau tulburări de învățare.

- **Mediul de învățare prietenos și accesibil**

Incluziunea nu este doar despre metode, ci și despre ambianță și relații. Este important:

- Să fie create colțuri de învățare și materiale vizuale adaptate;
- Să se cultive empatia și cooperarea între elevi;
- Să se combată atitudinile discriminatorii sau etichetarea.

Un mediu școlar incluziv este unul în care fiecare copil se simte acceptat, valorizat și încurajat să învețe.

Strategiile didactice diferențiate sunt cheia incluziunii reale în învățământul primar. Prin adaptarea metodelor, a conținuturilor, a evaluării și a organizării clasei, învățătorul devine un facilitator al învățării pentru toți elevii, promovând echitatea și reducând riscul de abandon școlar.

- **Studiu de caz / exemple de bune practici**

Descrierea unui caz concret din practica educațională, de exemplu:
Un elev cu risc de abandon care a fost integrat prin activități adaptate
Implementarea unui program de tip „Școala după școală" cu rezultate pozitive
Parteneriate cu ONG-uri sau autorități locale

Concluzii și propuneri

Lucrarea concluzionează că incluziunea este o condiție necesară pentru prevenirea abandonului școlar, iar cadrele didactice au un rol central în acest proces. Se propune:

- Formarea continuă a cadrelor didactice în domeniul educației incluzive
- Resurse suplimentare pentru clasele cu elevi cu dificultăți
- Implicarea activă a familiei în procesul educațional

Bibliografie

1. Legea Educației Naționale nr. 1/2011 – actualizată, publicată în Monitorul Oficial, România.
2. Ministerul Educației Naționale (MEN). (2015). Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii în România. București.
3. Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație (CNPEE). (2020). Ghid pentru predarea diferențiată în învățământul primar. București.
4. UNICEF România. (2018). Incluziunea școlară în România: provocări și soluții.
5. Vlăsceanu, L. (coord.). (2002). Educația Incluzivă: Manual pentru formarea profesorilor. Editura Alpha MDN.
6. Cucoș, C. (2009). Psihopedagogie pentru examenele de definitivat și gradul II. Iași: Polirom.
7. Jigău, M. (coord.). (2007). Prevenirea părăsirii timpurii a școlii. Studii și politici educaționale. Institutul de Științe ale Educației.
8. Oprea, C. L. (2011). Strategii didactice interactive. București: Editura Didactică și Pedagogică.
9. Gherguț, A. (2011). Educația incluzivă. Manual pentru formarea profesorilor. Iași: Editura Polirom.
10. Ministerul Educației – Ordinul nr. 5574/2011 privind curriculumul pentru elevii cu CES integrați în învățământul de masă.